

УДК 336.71:330.101.54

DOI:10.32680/2409-9260-2021-5-6-282-283-17-26

МАКРОПРУДЕНЦІЙНИЙ АНАЛІЗ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Жердецька Л.В., доктор економічних наук, доцент, завідувачка кафедри банківської справи, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна
e-mail: lzherdetska@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-5398-868X

Камбур М.В., студентка IV курсу Одеського національного економічного університету, м.Одеса, Україна
e-mail: maskambur@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-5398-868X

***Анотація.** У статті висвітлені теоретичні та практичні аспекти макропруденційної політики. Визначені індикатори прийняття рішень щодо використання інструментів макропруденційної політики залежно від цілей регулювання та джерел системного ризику. Серед джерел системного ризику виділені наступні: кредитна експансія та леверидж, дисбаланси ліквідності, концентрація експозицій та спотворені стимули. Макропруденційний аналіз банківського сектору економіки України проведено за джерелами системного ризику. Для оцінки джерел системного ризику в банківському секторі економіки України застосовані такий інструментарій фільтр Ходріка-Прескотта (кредитна експансія), динаміка LCR та NSFR (дисбаланси ліквідності), індекси концентрації та прибутковості системно важливих банків (концентрація експозицій та спотворені стимули). За результатами проведеної оцінки зроблено висновок про те, що макропруденційні інструменти Національного банку України є ефективними для зниження системного ризику.*

***Ключові слова:** макропруденційна політика, системний ризик, кредитна експансія, ризик ліквідності, фінансова стабільність.*

MACROPRUDENTIAL ANALYSIS OF THE BANKING SECTOR OF THE UKRAINIAN ECONOMY

Zherdetska Liliia, D.Sc. (Economics), Associate Professor, Head of the Banking Department, Odessa National University of Economics, Odessa, Ukraine
e-mail: lzherdetska@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-5398-868X

Kambur Mariia, 4th year student of the Odessa National University of Economics, Ukraine
e-mail: maskambur@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-5398-868X

***Abstract.** Introduction. To enable effective prevention, mitigation and avoidance of systemic risks and strengthen the financial system's resilience to potential shocks, significant efforts have been made in recent years to establish an effective macroprudential policy (MPP) framework. This process has been driven largely by significant economic and social costs of the crisis episodes and the recognition of deficiencies in the contemporary regulatory framework, which proved to be insufficient to prevent such events.*

***Purpose.** Assessment of the state of financial stability of the banking system of Ukraine with the help of macroprudential policy indicators to improve the efficiency of macroprudential instruments to stabilize the banking system. Results The analysis of the dynamics of lending for several segments, derived the concept of the credit cycle, as well as the results of credit expansion. The liquidity norms that have been in force since 2015 were identified, especially the LCR, which was introduced from 2018, and the NSFR from April 2021. Concentration indices as well as indicators of systemically important banks were also highlighted. The increased focus on financial stability and MPP is closely correlated with the expansion, liberalization, integration and globalization of the financial system. High costs of crisis episodes have additionally spurred the development of macroprudential analysis so that issues in the area of financial stability have started to dominate academic debates and decision-making of economic policymakers. Conclusions. In sum, we can conclude that financial stability has been a key function of the Central Bank since its inception. Macroprudential analysis is an analytical reinforcement that has provided the ECB with tools to identify systemic risk and assessment tools that are suitable to support the calibration of macroprudential policies, such as the assessment of credit expansions to address systemic risk. While the system has come a long way since its inception, there are still a number of problems and open issues, and so work is underway to address the growing non-bank sector and associated market-based financing.*

***Keywords:** macroprudential policy, systemic risk, credit expansion, liquidity risk, financial stability.*

JEL Classification: E320, G210

Постановка проблеми. Задля забезпечення ефективного попередження, пом'якшення та

запобігання системних ризиків, підвищення стійкості фінансової системи до потенційних потрясінь, в останні роки були зроблені значні зусилля по створенню ефективної макропруденційної політики (МПП). Цей процес багато в чому був обумовлений значними економічними і соціальними витратами кризових епізодів і визнанням недоліків сучасної регуляторної бази, яка засвідчила свою неефективність та виявилася недостатньою для запобігання подібних подій. Тому дослідження макропруденційної політики, її інструментарію та практики імплементації набувають найбільшої актуальності та потребують глибокого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день існує значна кількість наукових праць, зорієнтованих на питаннях вибудовування ефективного дизайну і застосування інструментарію макропруденційної політики, а також на взаємозв'язках між макропруденційною та іншими політиками у сфері регулювання фінансових ринків. Вагомий внесок у дослідженні макропруденційного аналізу внесли науковці Міжнародного Валютного Фонду, фахівці центральних банків країн світу. Серед вітчизняних вчених, які досліджують поняття макропруденційної політики та аналізу варто відмітити роботи В. Козюка, Р. Корнилюка, С. Кудіна, М. Макаренка, В. Міщенко, О. Полікарпової, Л. Примосткітаті та інших.

Відокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас предметом наукової дискусії залишаються питання визначення індикаторів, які б свідчили про необхідність застосування інструментів макропруденційної політики, послаблення чи підсилення регуляторних вимог. Тому обґрунтування аналітичного інструментарію макропруденційної політики потребує здійснення подальшого наукового пошуку.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні науково-методичних підходів до здійснення макропруденційного аналізу банківського сектору економіки України.

Основний матеріал. На хвилі світової фінансової кризи 2008-2009 років, макропруденційний підхід до фінансового регулювання подібним чином виник як новий напрям регулювання для пом'якшення ризику фінансової системи в цілому (або «системного ризику»). «Велика двадцятка» G 20 ініціювала капітальний ремонт «реформ, які б посилили фінансові ринки та регуляторні режими, щоб уникнути майбутніх криз» та підкреслили важливість макропруденційних політики щодо цього [1]. Таким чином, макропруденційна політика стала загальною державною політикою в області досягнення фінансової стабільності в усьому світі.

Основним суб'єктом макропруденційної політики в Україні, як і в більшості країн, виступає центральний банк та Рада з фінансової стабільності. У питаннях розробки та реалізації політики Національний банк дотримується рекомендацій, запропонованих Європейською радою з системних ризиків (European Systemic Risk Board). Враховуючи рекомендації ESRB та особливості вітчизняної фінансової системи, НБУ визначив шість цілей, на які направлена макропруденційна політика, а саме: попередження надмірного збільшення кредитування; попередження дефіциту ліквідності; мінімізація впливу викривлених стимулів; зменшення концентрації ризиків; забезпечення стійкості інститутів фінансової інфраструктури; зменшення доларизації фінансового сектору [2, с. 6]. Проте представлене дослідження ґрунтується на рекомендаціях ESRB щодо ідентифікації джерел системного ризику: кредитна експансія та леверидж, дисбаланси ліквідності, концентрація експозицій та спотворені стимули [3]. Відповідно до цих джерел сформовано цілі та методологічні підходи проведення макропруденційного аналізу банківського сектору економіки, що базуються на індикаторах, які свідчать про накопичення джерел ризику (табл. 1.).

Таблиця 1

Індикатори прийняття рішень щодо використання інструментів макропруденційної політики залежно від цілей

Цілі	Індикатори
Згладжування та запобігання надмірній кредитній експансії, левериджу та колективної поведінки	Зростання реального ВВП
	Рівень безробіття
	Ціни на нерухомість
	Розрив показника співвідношення кредитів до ВВП
	Зростання обсягів кредитування
	Частка проблемної заборгованості
	Адекватність капіталу
	Леверидж

Згладжування та запобігання надмірних дисбалансів	Співвідношення депозитів та кредитів
	Коефіцієнти ліквідності
	Структура балансу
Обмеження прямого та непрямого впливу концентрації	«Внесок» у ризик зараження
	Концентрація впливу окремих суб'єктів та окремих ризиків
Обмеження надмірного прийняття ризику системно важливими банками	Віддача капіталу й активів
	Чиста процентна маржа
	Банківські процентні ставки
	Співвідношення активів банків до ВВП
	Індекс Херфіндаля-Хіршмана

Джерело: власна розробка

Перше із досліджуваних джерел системного ризику – це кредитна експансія та леверидж. Одним з індикаторів щодо необхідності використання інструментів макропруденційної політики є інтенсивне розширення кредитних операцій – кредитна експансія. Цикл «кредитної експансії», «надмірного зростання» або «кредитний бум» та падіння – «кредитний кранч» (іноді його ще називають «баст» - від англ. «bust» - зламати, збанкрутувати) - це процес економічного розширення та стиснення, який відбувається неодноразово. Цикл буму та падіння є ключовою характеристикою капіталістичних економік і іноді є синонімом ділового циклу [3].

Надмірна кредитна експансія оцінюється за допомогою динаміки таких показників як зміни обсягів кредитування, співвідношення кредитів до ВВП, кредитів на душу населення та деяких інших. Для ідентифікації епізоду кредитного буму використовують такий інструмент як фільтр Ходріка-Прескотта (Hodrick Prescott filter (HP filter)), уперше запропонований Ходріком та Прескоттом в 1980 р. як гнучкий метод визначення тренду, який нині широко використовується в макроекономічних дослідженнях. Фільтр Ходріка-Прескотта (HP-фільтр) – найбільш розповсюджений метод оцінки циклічних коливань, заснований на виокремленні циклічної складової у низці спостережень. Метод виходить із припущення, що динаміка (тренд) спостережень включає в себе трендову та циклічну складові:

$$x_t = g_t + c_t \quad (1)$$

де x_t – спостереження; g_t – трендова складова; c_t – циклічна складова.
HP-фільтр базується на вирішенні проблеми (1) методом найменших квадратів:

$$\sum_{t=1}^T (x_t - g_t)^2 + \lambda \sum_{t=2}^{T-1} [(g_{t+1} - g_t) - (g_t - g_{t-1})]^2 \quad (2)$$

Перша частина вимірює трендову складову, у той час як друга циклічну (згладжування). Варто зауважити наступне: якщо $\lambda = 0$, то теоретичний показник (розрахований за допомогою фільтру) дорівнює емпіричному, та, якщо $\lambda \rightarrow \infty$, то тренд прямує до лінійного. Як правило, використовують наступні значення λ : $\lambda = 100$ для щорічних даних; $\lambda = 1600$ для кварталних даних; $\lambda = 14400$ для щомісячних даних.

У кінцевому підсумку завдання зводиться до розрахунку й оцінки абсолютного чи відносного розриву (гепу) між фактичним спостереженням та отриманим у результаті застосування HP-фільтру:

$$\text{gap}_t = x_t - x_t^{\text{HP}} \quad (3)$$

$$\text{GAP}_t = (x_t - x_t^{\text{HP}}) / (x_t^{\text{HP}}) \quad (4)$$

Чим більше значення розриву, тим більшою є циклічна складова. Початок кредитної експансії (буму) асоціюється з перевищенням гепу встановленого порогового (граничного) значення, пик кредитного циклу – з максимальним розривом. Варто зауважити, що порогове значення встановлюється емпіричним шляхом [4].

Задля ілюстрації використання аналітичного інструментарію оцінки надмірної кредитної експансії у дослідженні проаналізовано динаміку кредитування домогосподарств (рис. 1 та рис. 2).

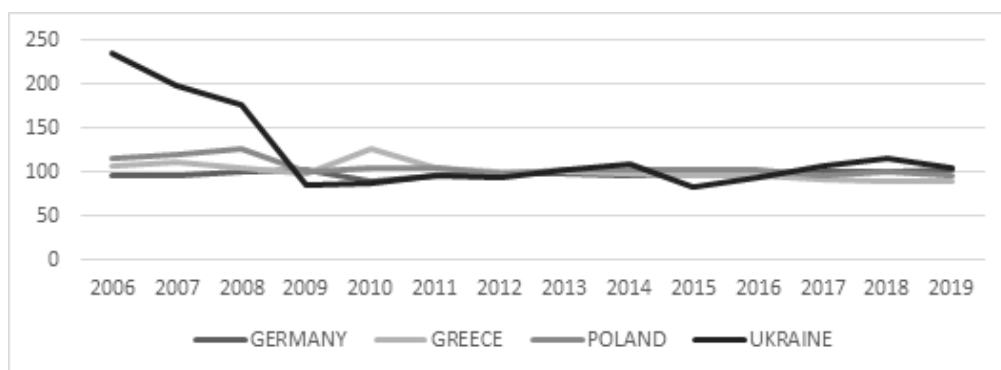

Рис. 1. Динаміка кредитування домогосподарств в країнах у 2006-2019 рр.

Джерело: власна розробка автора за даними [6]

Найбільш стабільною країною за динамікою кредитування є Німеччина за досліджуваний період. Її ж антиподом є Україна, динаміка кредитування домогосподарств за досліджуваний період має найбільшу волатильність. Загалом, тенденція щодо динаміки кредитування в усіх країнах мають однаковий напрям внаслідок економічної глобалізації, окрім подій економічної кризи у Греції 2010 року та стану банківської системи України 2014-2015 років.

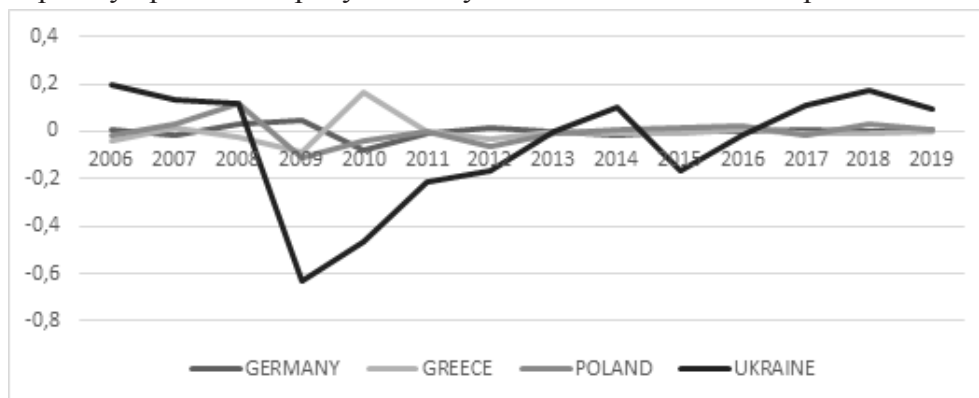
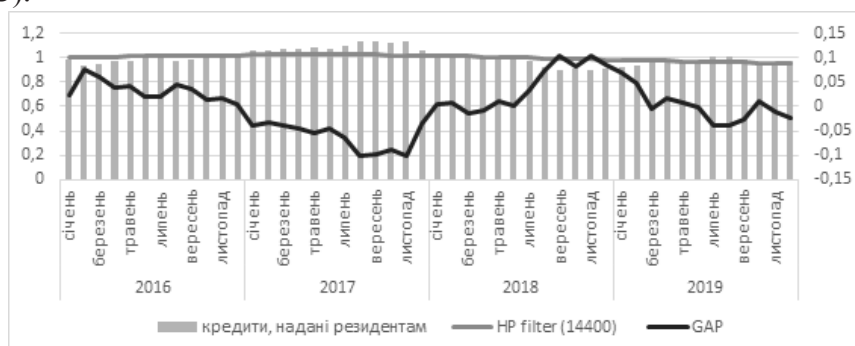

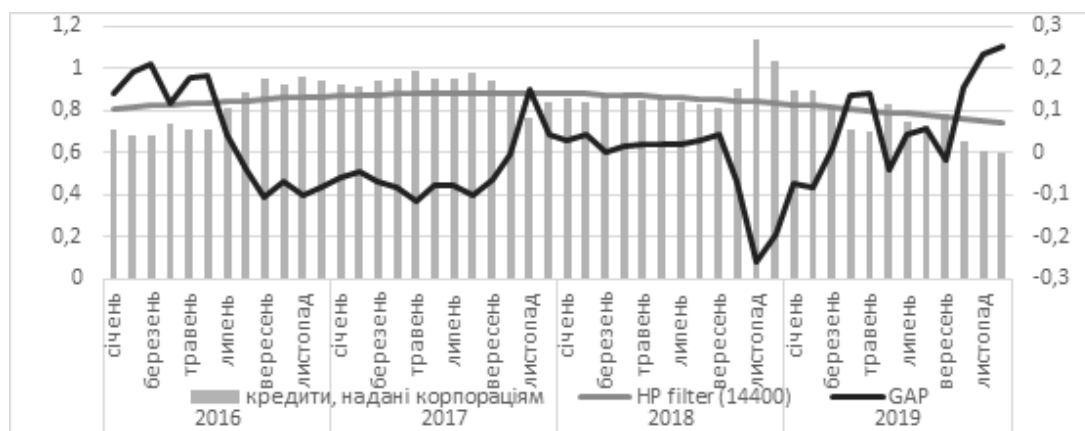
Рис. 2. Значення GAP за кредитуванням домогосподарств в окремих країнах у 2006-2019 рр.

Джерело: власна розробка автора за даними [6]

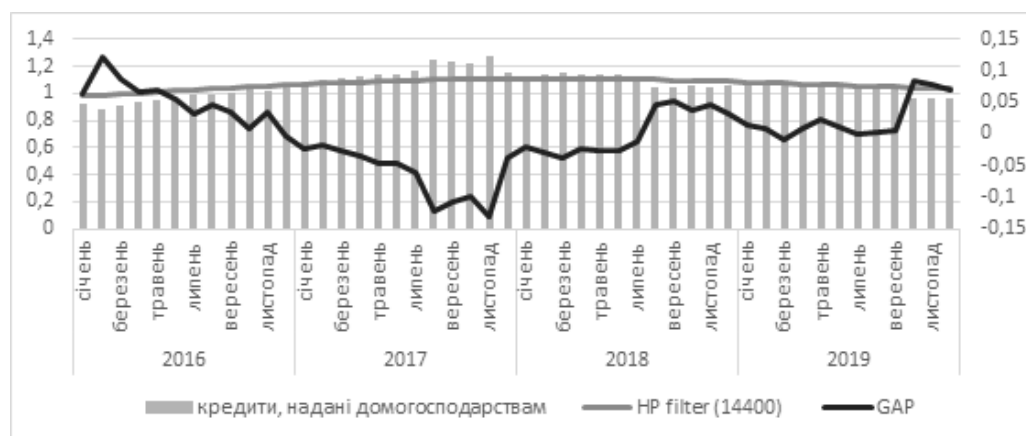
Щодо порівняння показника кредитів, наданих домогосподарствам, у відповідь на кризу 2008 року динаміка GAP в Україні є найбільш наближеним до тенденції Польщі. На відміну, значне зниження темпу росту кредитування у Німеччині почалося у 2007 році та у 2009 набрало стрімкого зростання. Різке зменшення GAP та велике значення росту кредитування в Греції почалося ще в 2007 році, навіть при покращенні ситуації, боргова криза Греції спричинила наступне зростання кредитування. Наступні схожі тенденції спостерігаються між Україною, Польщею та Німеччиною у періоди 2017 та 2018 р. Водночас розрив між «нормальним» та фактичним зростанням обсягів кредитування в Україні є найбільшим, пік якого припадає на 2018 рік. Зазначене вище актуалізує необхідність додаткової оцінки кредитної діяльності банків України за період 2016-2020 рр. з використанням фільтру Ходрика-Прескотта (рис. 3).

3.1. Кредити, що надані резидентам

3.2. Кредити, що надані нефінансовим корпораціям

3.3. Кредити, що надані домогосподарствам

Рис. 3. Щомісячна динаміка кредитів, наданих банками України та розрив із фільтром Ходрика-Прескотта в 2016-2019 рр.

Джерело: власна розробка автора за даними [7]

За даними рис. 3., починаючи з 2018 року спостерігається позитивна тенденція відновлення кредитування, однак у випадку кредитів, наданих корпораціям темп зростання значно сповільнюється у жовтні 2018 та відзначаються значним значенням показнику розриву у жовтні 2019 року, що викликано оптимістичними споживчими настроями та доступністю кредитних ресурсів. За цей проміжок часу позитивна тенденція зростання кредитування домогосподарства вимагає додаткового нагляду, адже це викликано збільшенням споживання, такі позички створюють незначний позитивний вплив на розвиток економіки, на відміну позичок, наданих фінансовим корпораціям. Такий напрямок на тлі заяв Національного банку України щодо надмірного зростання споживчого кредитування викликає необхідність підсилення стандартів роздрібного кредитування.

Наступною ціллю макропруденційної політики та, відповідно, напрямом дослідження є обмеження та недопущення дефіциту ліквідності та значного розриву між строками активів та пасивів. Це запобігає накопичення системного ризику, який впливає не безпосередньо на банк, але його вплив відчуває уся банківська система. Наслідки системного ризику можна порівняти з ефектом доміно або з ефектом зараження. Фінансова стабільність банківської системи насамперед залежить від належного виконання банками своїх посередницьких функцій. Своєчасність і повнота виконання функцій банками та банківською системою значною мірою залежить від рівня ліквідності.

До недавнього часу ліквідність банків регулювалася за допомогою відповідних нормативів. Нормативи ліквідності (liquidity ratios) – економічні нормативи, які встановлює Національний банк України з метою контролю за станом ліквідності банків: миттєвої ліквідності (Н4), поточної ліквідності (Н5) та короткострокової ліквідності (Н6) [9].

Норматив миттєвої ліквідності (Н4) визначається як співвідношення високоліквідних активів до поточних зобов'язань банку. Він характеризує мінімальний обсяг високоліквідних активів, необхідний для забезпечення виконання поточних зобов'язань протягом одного операційного дня. Нормативне значення коефіцієнта Н4 повинно бути не менше 20%.

Норматив поточної ліквідності (Н5) визначається як співвідношення активів з кінцевим строком погашення до 31 дня до зобов'язань банку з кінцевим строком погашення до 31 дня. Цей норматив характеризує мінімально необхідний обсяг активів банку для забезпечення виконання поточного обсягу зобов'язань протягом одного календарного місяця. Нормативне значення коефіцієнта Н5 повинно бути не менше 40% [7].

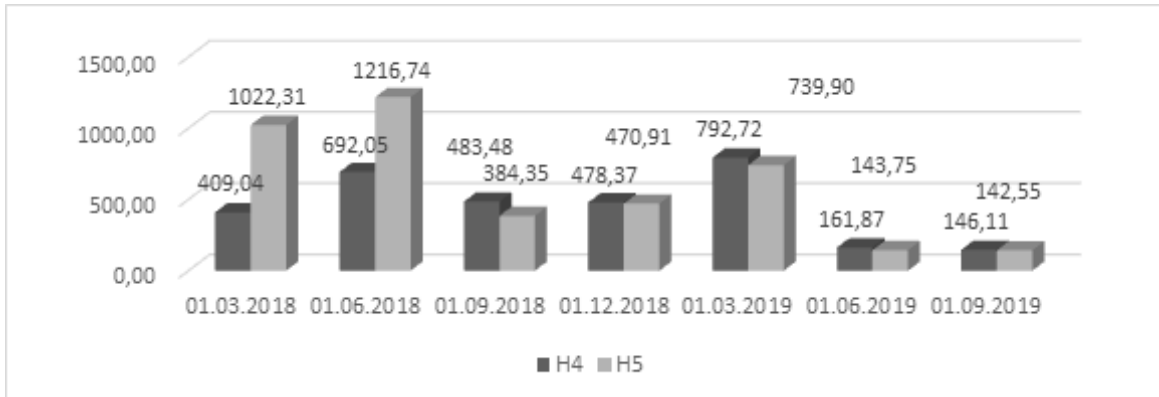
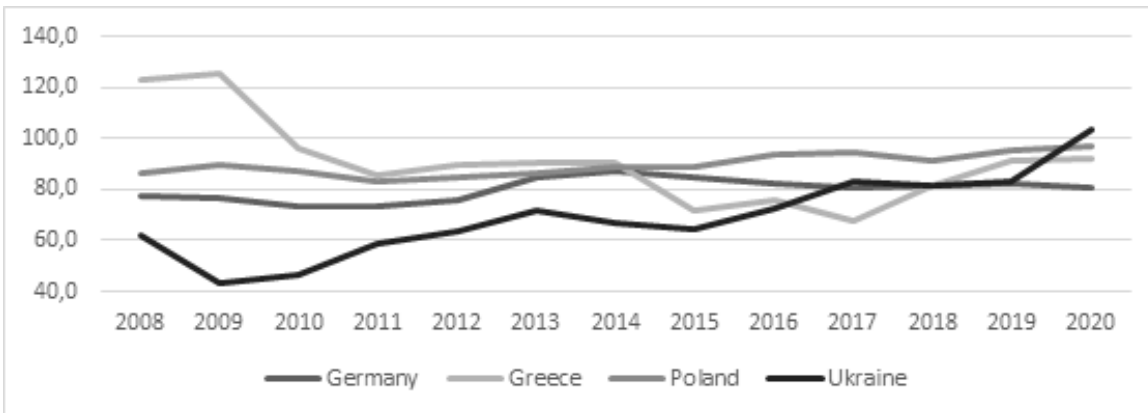

Рис. 6. Динаміка значень Н4 та Н5 за період з 01.03.2018 по 01.09.2019

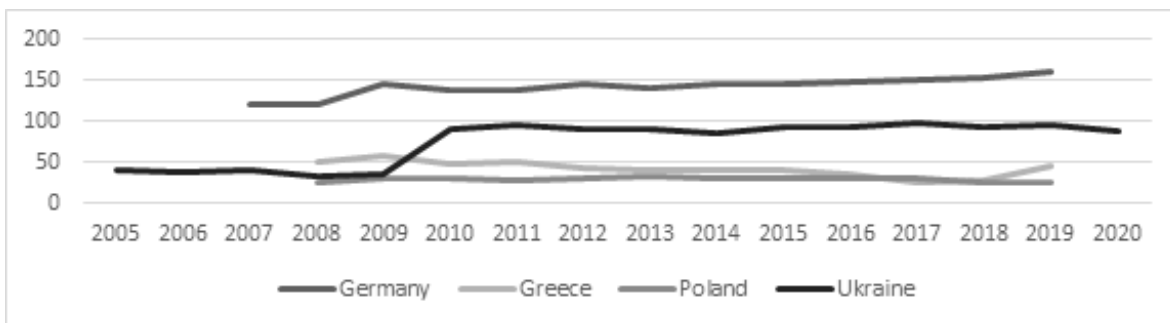
Джерело: власна розробка автора за даними [7]

За аналізований період ризик ліквідності не змінився, залишається низьким. На високе значення показника Н5 по банківській системі найбільше вплинув показник Н5 Українського банку реконструкції та розвитку, який на 01.03.2018 склав 69 298,89%. Зберігаються високі темпи припливу коштів населення та бізнесу у банківську систему, що призвело до суттєвого зниження вартості фондування.

Також дисбаланси ліквідності можна дослідити через індикатори фінансової стійкості у порівнянні з іншими країнами (рис. 4).

4.1. Динаміка співвідношення депозитів клієнтів до сукупних валових кредитів (крім міжбанківських)

4.2. Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань

Рис. 4. Динаміка індикаторів фінансової стійкості, які дозволяють оцінити ліквідність, за банківськими системами окремих країн в 2005-2020 рр.

Джерело: власна розробка автора за даними [8]

Щоб оцінити ліквідність в середньо- та короткостроковій перспективі показовим є значення співвідношення кредитів та депозитів. За досліджуваний період можна помітити з 2015 року в Україні та Польщі банки почали нарощувати обсяги розміщення кредитної діяльності за рахунок коштів банків або власного капіталу банку. Найбільш стабільна ситуація спостерігається у Німеччини. По-перше, для оцінки ліквідності банку в середньо- та довгостроковій перспективі найбільш ілюстративним є показник співвідношення кредитів та депозитів. Він демонструє, що банки до 2009 р. нарощували обсяги фондування кредитної діяльності за рахунок джерел, які не є коштами клієнтів (кошти банків або власний капітал). Зниження показника після 2009 р. пояснюється як скороченням обсягів кредитів, так і скороченням джерел, значущість яких зростала в період 2005-2008 рр. По-друге, зростає роль капіталу при фондуванні доходних активів, оскільки все менша частка капіталу використовується на придбання так званих постійних активів. Показник співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань за останні декілька років має також тенденцію до зростання. Це свідчить про те, що банки мають достатній обсяг активів для покриття своїх зобов'язань протягом року. Після кризи 2008 року цей показник в Україні стабілізувався та є більшим за значенням, ніж у Польщі та Греції. За негативної тенденції є те що, цей показник у 2020 році змінив траєкторію у бік зменшення.

Необхідно зазначити, що нормативи ліквідності не відбивали реальної ситуації з точки зору дисбалансів ліквідності, що зумовило зміни перегляд підходів до регулювання та запровадження коефіцієнта ліквідного покриття та чистого стабільного фондування. Національний банк у зв'язку із переходом банків до розрахунку коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) скасовує економічні нормативи миттєвої ліквідності (Н4) та поточної ліквідності (Н5) з 2 вересня 2019 року. Запроваджений у грудні 2018 року норматив LCR устанавлює мінімально необхідний рівень ліквідності для покриття чистого очікуваного відтоку грошових коштів упродовж 30 днів з урахуванням стрес-сценарію. Мінімальний LCR, розроблений у Базелі III, визначає кількість ліквідних активів, які повинен мати банк утримання, яке може бути використано для компенсації чистого відтоку грошових коштів, яке може виникнути під напругою. Метою LCR є гарантування того, що банк зберігає достатньо ліквідних активів для погашення його короткострокових оптових боргів і, загальніше, короткострокових фінансування, що підлягає фінансуванню ризику ліквідності. Коефіцієнт показує, яку частку становлять ліквідні активи банку від суми, необхідної для покриття протягом 30 днів підвищеного відтоку коштів, що виникає в банківській системі в кризових умовах. Нормативне значення коефіцієнта має дорівнювати не менше 100% у всіх валютах та в іноземній валюті.

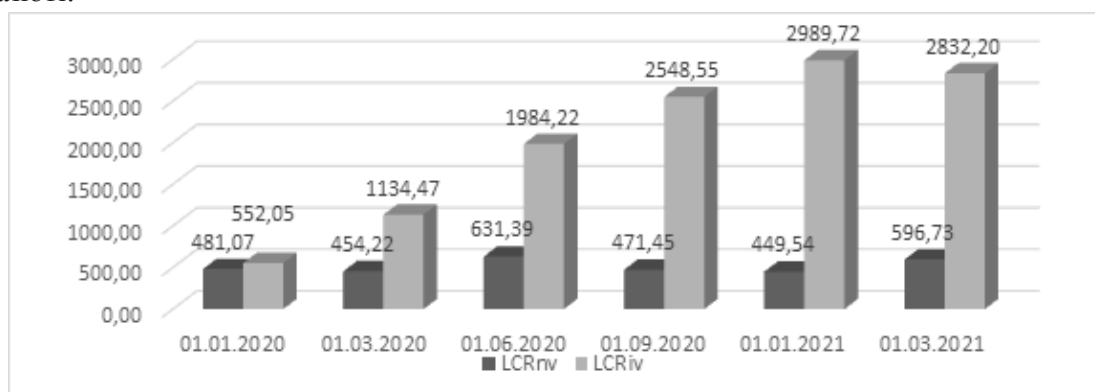

Рис. 5. Динаміка значень LCR в національній та іноземній валюті України за період з 01.01.2020 по 01.03.2021

Джерело: складено за даними [6]

Банки увійшли в коронакризу із запасом ліквідності, значення LCR істотно перевищували мінімальні вимоги. Спроможність банків без проблем виконувати вимоги клієнтів зі зняття коштів швидко вгамувала панічні настрої.

Для підтримки фінансової стабільності та підвищення стійкості банківської системи Правління НБУ ухвалило новий пруденційний норматив для українських банків - коефіцієнт чистого стабільного фінансування або NSFR (англ. Net Stable Funding Ratio). Від початку квітня 2021 року NSFR стане обов'язковим до виконання. Певний час чинний норматив короткострокової ліквідності (Н6) застосовуватиметься одночасно з NSFR, після чого його буде скасовано [10, 11].

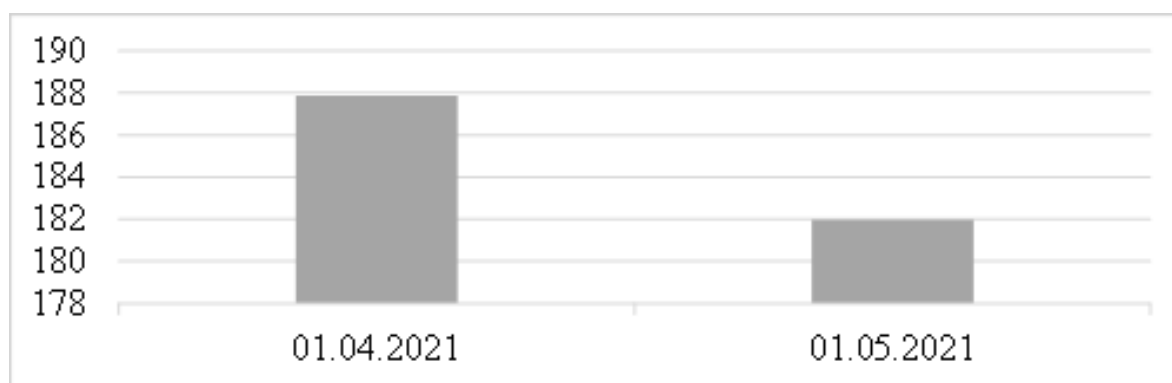

Рис. 6. Динаміка значень NSFR банківської системи України у період з 01.04.2021 по 01.05.2021

Джерело: складено за даними [7]

Наступний напрям дослідження – це оцінка концентрації експозицій та спотворених стимулів. Зв'язок між концентрацією банківського ринку та фінансовою стабільністю, незважаючи на зростаючу кількість досліджень, залишається неоднозначною. Загальним показником оцінювання рівня концентрації, а відповідно – монополізації ринку є індекс концентрації. Індекс концентрації призначений для відображення сукупної частки на ринку певної кількості компаній. На відміну від індексу концентрації, використовуючи індекс Херфіндала-Хіршмана можна проаналізувати ситуацію по всій галузі. Індекс Херфіндала-Хіршмана чутливий до нерівномірності розподілу ринкових часток та нечутливий до змін кількості банків у галузі з великою кількістю банків і до впливу малих банків. Зазначені властивості визначають придатність до практичного використання індексу в сучасних умовах розвитку вітчизняної банківської системи (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка показників концентрації на окремих сегментах роздрібного банківського ринку України в 2015-2020 рр.

Показники концентрації ринку	Сектори ринку	Станом на:						
		01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017	01.01.2018	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021
Частка АТ КБ "ПриватБанк", %	Кредити	9,59	8,69	9,99	13,26	14,30	15,68	9,54
	Депозити	15,47	16,07	19,91	22,62	23,21	23,00	22,47
Індекс концентрації (10 банків), %	Кредити	59,51	55,42	54,31	50,35	52,69	49,14	68,12
	Депозити	48,15	53,26	55,11	56,57	53,92	57,38	76,65
Індекс Херфіндала-Хіршмана (ННІ)	Кредити	530	577	585	555	571	626	677
	Депозити	488	524	614	714	731	733	821

Джерело: складено за даними [7]

Як видно з таблиці 2, концентрація банківського ринку збільшується протягом усього періоду дослідження. Частка Приватбанку на депозитному ринку зросла з 9,59 до 22,4 %. Зменшення частки Приватбанку на кредитному ринку пояснюється, по-перше, значною часткою проблемної заборгованості, по-друге, зростанням вкладень у державні цінні папери. Частка Приватбанку також вплинула на показник концентрації (CR-10) в 2019 році, однак його зростання в 2020 році доводить тенденцію до зростання концентрації у банківській системі України. Зазначене вище додатково підтверджується динамікою індексу Херфіндала-Хіршмана. Отже, в цілому можна констатувати зростання концентрації, яка є вищою для депозитного ринку. Це означає зростання кількості системно важливих банків, які можуть зловживати своєю ринковою владою та здійснювати негативний вплив на фінансову стабільність та системний ризик банківського сектору економіки України.

Ураховуючи зростання концентрації та підсилення ролі системно важливих банків у банківській галузі проведемо додатковий аналіз їхньої діяльності за рекомендованими показниками прибутковості (табл. 3).

Таблиця 3

Значення окремих показників системно важливих банків 01.01.2021 року

Банки	Віддача активів	Чиста процентна маржа	Спред
АТ КБ "ПриватБанк"	4,45	8,57	9,46
АТ "Ощадбанк"	1,05	4,74	5,8
АТ "Укрексімбанк"	-2,27	1,27	4,03
АБ "УКРГАЗБАНК"	0,36	3,16	5,39
АТ "Райффайзен Банк Аваль"	3,59	12,58	13,91
АТ "АЛЬФА-БАНК"	1,08	8,56	9,92
АТ "УКРСИББАНК"	1,75	13,89	15,57
АТ "ОТП БАНК"	2,76	10,52	11,68
АТ "ПУМБ"	3,26	13,2	13,78
Акціонерний банк "Південний"	0,84	7,14	8,56
АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	1,73	10,05	11,07
АТ "ТАСКОМБАНК"	1,48	7,92	8,13
АТ "А - БАНК"	3,06	25,33	25,99
Усього СВБ	1,99	7,32	8,78
Прибуткові СВБ	2,68	8,13	9,43
Середнє по банківській системі	1,87	7,57	8,99
Значення без СВБ	1,34	8,73	9,97

Джерело: складено за даними [7]

Як свідчать дані табл. 3, кількість системних банків в Україні останнього року збільшилася з 12 до 13 додавши «А-Банк» до системно важливих. Якщо оцінювати ситуацію в цілому по системно важливим банкам, то прибуткові системно важливі банки мають рентабельність у середньому вищу, ніж банківська система (2,68% порівняно із 1,34%), хоча середні показники спреду та чистої процентної маржі відповідають середнім значенням. Це можна пояснити ефектом від масштабу та можливістю оптимізувати непроцентні витрати. Водночас вищі середніх значень показники чистої процентної маржі та спреду характеризують діяльність банків з іноземним капіталом (АТ "Райффайзен Банк Аваль", АТ "УКРСИББАНК" та АТ "ОТП БАНК") та банків з приватним капіталом (АТ "ПУМБ", АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК", АТ "А-БАНК").

Узагальнюючі результати дослідження, слід констатувати зростання концентрації у банківській галузі, що підвищує ризик виникнення спотворених стимулів з боку системно важливих банків.

Висновки. За результатами оцінки джерел системного ризику банківського сектору економіки України можна зробити такі узагальнення. По-перше, надмірна кредитної експансії в цілому на сьогоднішній день не є джерелом системного ризику, за виключенням сегменту споживчого кредитування, за яким Національний банк України запроваджує підвищені ваги ризику в якості інструменту макропруденційної політики. По-друге, дисбаланси ліквідності також не є суттєвою загрозою для фінансової стабільності, особливо урахувавши запровадження в практику регулювання показника NSFR. По-третє, концентрація експозицій та спотворені стимули є потенційним джерелом системного ризику; це потребує додаткової уваги до питань координації макропруденційної, мікропруденційної політик та політики у сфері регулювання конкуренції.

Список літератури

1. Villar A. Macroprudential frameworks: objectives, decisions and policy interactions 2016. URL: https://www.bis.org/publ/bppdf/bispar94a_rh.pdf (дата звернення 23.03.2021)
2. Стратегія макропруденційної політики. URL: <https://old.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=83019081> (дата звернення 23.03.2021)
3. Flagship Report on Macro-prudential Policy in the Banking Sector URL: https://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/other/140303_flagship_report.pdf?3ac15ac264715f341d7ea009278aeaa4

(дата звертання 23.03.2021)

4. Andreeva A., Anisimova O., Bilenko Yu. and others. Post-crisis Global Economy: Restoration of Equilibrium: Monograph. Edited by O. Shnyrkov and A. Filipenko. K. Publishing center "Kyiv University", 2013. 311 p. ISBN 978-966-439-678-0

5. Жердецька Л.В. Науково-методичні підходи до кількісної оцінки кредитних циклів. *Науковий вісник. ОНЕУ. Всеукраїнська асоціація молодих науковців*. 2016. № 9(241). С. 85 – 98.

6. DataBank. World bank. 2021. URL: <https://databank.worldbank.org/home.aspx> (дата звертання 23.03.2021)

7. Наглядова статистика Національного банку України URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звертання 23.03.2021)

8. Індикатори фінансової стійкості. URL: <https://data.imf.org/?sk=51B096FA-2CD2-40C2-8D09-0699CC1764DA&sId=1411569045760> (дата звертання 23.03.2021)

9. Нормативи ліквідності НБУ. URL: <http://surl.li/vini> (дата звертання 23.03.2021)

10. Національний банк запроваджує новий норматив довгострокової ліквідності для банків - NSFR URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zaprovdjuye-noviy-normativ-dovgostrokovoyi-likvidnosti-dlya-bankiv--nsfr> (дата звертання 23.03.2021)

11. Постанова Національного банку України «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» № 368 від 28.08.2001 р. зі змінами та доповненнями (редакція станом на 20.05.2021) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text> (дата звертання 20.05.2021)

References

1. Villar A. (2016) Macroprudential frameworks: objectives, decisions and policy interactions. URL: https://www.bis.org/publ/bppdf/bispap94a_rh.pdf

2. Macroprudential policy strategy. URL: <https://old.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=83019081> [in Ukrainian].

3. Flagship Report on Macro-prudential Policy in the Banking Sector. Retrieved from: https://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/other/140303_flagship_report.pdf?3ac15ac264715f341d7ea009278aea4

4. . Andreeva A., Anisimova O., Bilenko Yu. and others (2013). Post-crisis Global Economy: Restoration of Equilibrium: Monograph. Edited by O. Shnyrkov and A. Filipenko. K. Publishing center "Kyiv University".

5. Zherdetska L. (2016). Scientific and methodological approaches to quantitative assessment of credit cycles. *Scientific Bulletin. ONEU. All-Ukrainian Association of Young Scientists*. № 9 (241). P. 85 – 98. [in Ukrainian].

6. DataBank. World bank. 2021. Retrieved from: <https://databank.worldbank.org/home.aspx> (date of access 23.03.2021)

7. Supervisory statistics of the National Bank of Ukraine Retrieved from: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> [in Ukrainian].

8. Source: Financial Soundness Indicators (FSI). Retrieved from: <https://data.imf.org/?sk=51B096FA-2CD2-40C2-8D09-0699CC1764DA&sId=1411569045760>

9. NBU liquidity standards. Retrieved from: <http://surl.li/vini> [in Ukrainian].

10. The National Bank introduces a new long-term liquidity ratio for banks - NSFR Retrieved from: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zaprovdjuye-noviy-normativ-dovgostrokovoyi-likvidnosti-dlya-bankiv--nsfr> [in Ukrainian].

11. Resolution of the National Bank of Ukraine "On approval of the Instruction on the procedure for regulating the activities of banks in Ukraine" № 368 від 28.08.2001 р. (edition of 20.05.2021) Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text>. [in Ukrainian].